

Mosaic olímpic

Recerca multidisciplinar i difusió dels estudis olímpics
CEO-UAB, 20 anys

Editors

Emilio Fernández Peña
Berta Cerezuela
Miquel Gómez Benosa
Chris Kennett
Miquel de Moragas Spà

Centre d'Estudis Olímpics
Universitat Autònoma de Barcelona

Ajuntament de Barcelona

Mosaic olímpic

Recerca multidisciplinar i difusió dels estudis olímpics
CEO-UAB, 20 anys

Editors

Emilio Fernández Peña, Berta Cerezuela, Miquel Gómez Benosa, Chris Kennett, Miquel de Moragas Spà.

Edició

Ajuntament de Barcelona
i Centre d'Estudis Olímpics
de la Universitat Autònoma de Barcelona

**Consell d'Edicions i Publicacions
de l'Ajuntament de Barcelona:**

Ignasi Cardelús, Enric Casas, Eduard Vicente, Jordi Martí, Màrius Rubert, Jordi Campillo, Glòria Figuerola, Víctor Gimeno, Joan A. Dalmau, Carme Gibert, José Pérez Freijo.

Traducció i correcció lingüística

Anna Baldirà, Steve Norris, Mercè Roselló, UAB Servei d'Idiomes Moderns

Diseny i maquetació

Míreia Rocher, Ramon G. Sedó,

Edició i impressió

Direcció d'Imatge i Serveis Editorials
www.bcn.cat/publicacions

© de l'edició: Ajuntament de Barcelona
i Centre d'Estudis Olímpics de la Universitat
Autònoma de Barcelona

© dels textos: els seus autors

ISBN de l'Ajuntament de Barcelona 978-84-9850-312-8

ISBN del Centre d'Estudis Olímpics 978-84-938759-0-9

Dipòsit legal: B.18575-2011

Abril 2011

Imprès amb paper ecològic

Agraïments

L'edició d'aquest llibre s'emmarca en la celebració dels 20 anys d'activitat del Centre d'Estudis Olímpics de la Universitat Autònoma de Barcelona, creat al juny del 1989. Volem expressar el nostre agraïment a totes les persones i les institucions que, d'una manera o altra, han col·laborat a fer realitat aquest projecte.

I, singularment, a l'Ajuntament de Barcelona, cofundador del CEO-UAB, que ha fet possible la impressió d'aquesta edició.

Els continguts d'aquest llibre no es poden reproduir, ni totalment ni parcialment, ni enregistrar, ni transmetre per un sistema de recuperació d'informació, en cap forma ni per cap mitjà, sigui fotomecànic, fotoquímic, electrònic, per fotocòpia o qualsevol altre, sense el consentiment previ per escrit dels editors.

Centre d'Estudis Olímpics (CEO-UAB)
Universitat Autònoma de Barcelona
Campus UAB – Edifici N, planta 1
E-08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
Barcelona, Catalunya – Spain
Tel. +34 93 581 19 92
Fax: +34 93 581 21 39
ceoie@uab.cat
<http://ceo.uab.cat>

Mosaic olímpic

Recerca multidisciplinar i difusió dels estudis olímpics
CEO-UAB, 20 anys

Editors

Emilio Fernández Peña

Berta Cerezuela

Miquel Gómez Benosa

Chris Kennett

Miquel de Moragas Spà

Sumari

Presentació	9
Ana Ripoll	
Pròleg	11
Alejandro Blanco	
Introducció	13
Emilio Fernández Peña	
Les raons acadèmiques d'un centre d'estudis olímpics a la universitat	19
Miquel de Moragas	

Origen i evolució d'un Centre d'Estudis Olímpics

Els orígens del CEO-UAB, 1989-1994	31
Muriel Ladrón de Guevara	
La gestió de la informació i la documentació al servei d'un centre de recerca	39
Berta Cerezuela i Pilar Cid Leal	
El Moviment Olímpic i el món acadèmic	47
Núria Puig Brandes	
El CEO-UAB com a dinamitzador dels estudis olímpics	57
Testimonis d'experts internacionals que valoren el llegat del CEO-UAB:	
• Deanna Binder (Institute for Olympic Education at the University of Alberta)	58
• Susan Brownell (University of Missouri, St. Louis)	59
• Richard Cashman (University of Technology, Sydney)	60
• Laurence Chalip (University of Texas at Austin)	61
• Gabriel Colomé (Centre d'Estudis d'Opinió - Generalitat de Catalunya)	62
• Lamartine P. DaCosta (Universidade Gama Filho)	63

• Conrado Durántez (Academia Olímpica Española).....	64
• Kang Shin-Pyo (Inje University).....	65
• Bruce Kidd (University of Toronto).....	66
• John MacAloon (University of Chicago).....	67
• Andy Miah (University of the West of Scotland).....	68
• Roy Panagiotopoulou (National and Kapodistrian University of Athens).....	69
• Hai Ren (Beijing University of Physical Education).....	70
• Nancy Rivenburgh (University of Washington).....	71
• Otto J. Shantz (University of Koblenz-Landau).....	72

Els Jocs Olímpics de 1992

Conversa de Juan Antonio Samaranch, Pasqual Maragall i Josep Miquel Abad, deu anys després dels Jocs de Barcelona	77
Miquel Botella i Miquel de Moragas	
L'ombra de Barcelona	87
Isidre Rigau	
Les cerimònies olímpiques de Barcelona'92: el gran bufet de les imatges mediàtiques	97
Núria Garcia	
L'Olimpíada Cultural de Barcelona el 1992. Llums i ombres. Lliçons per al futur	105
Miquel de Moragas	
Conèixer la Barcelona olímpica: preservació i accés a la memòria dels Jocs Olímpics de Barcelona'92 a través de les fonts documentals	117
Berta Cerezuela	
Barcelona'92 i l'estudi dels llegats dels Jocs Olímpics	125
Chris Kennett	

Temes clau de l'Olimpisme

Televisió i Jocs Olímpics: simbiosi, globalitat i construcció de sentit.....	137
Emilio Fernández Peña i Ibone Lallana del Rio	
Els nous mitjans i els Jocs: el Moviment Olímpic i el web social en la difusió de missatges.....	147
Emilio Fernández Peña	
La dimensió cultural dels Jocs Olímpics: les cerimònies i les Olimpíades culturals com a plataformes per a unes polítiques culturals sostenibles.....	157
Beatriz Garcia	
Els voluntaris com a variable d'èxit als Jocs Olímpics del segle XXI.....	169
Anna Belén Moreno Vílchez	
Olimpisme i els estudis de gènere.....	177
Natividad Ramajo i Ibone Lallana del Rio	
Barcelona'92 postolímpica: esport i multiculturalisme.....	185
Chris Kennett	
La dimensió educativa dels Jocs Olímpics	193
Berta Cerezuela	
L'estudi de l'urbanisme olímpic: balanç de recerca i perspectives de futur.....	203
Francesc Muñoz	
Anàlisi de l'impacte econòmic dels Jocs Olímpics.....	215
Ferran Brunet	

Conèixer la Barcelona olímpica: preservació i accés a la memòria dels Jocs Olímpics de Barcelona'92 a través de les fonts documentals

Berta Cerezuela

Responsable de projectes i del Servei de Documentació del CEO-UAB

1. Introducció

Els esdeveniments esportius en general, i els Jocs Olímpics en particular, es caracteritzen, entre altres aspectes, perquè duren poc (Shone i Parry 2001), però tenen un impacte que es pot allargar dècades i ser de vital importància per als organitzadors i per a la comunitat d'acollida. L'organització d'uns Jocs Olímpics pot deixar a la comunitat noves instal·lacions esportives i infraestructures de comunicació, beneficis econòmics i un augment de la pràctica esportiva, però també hi deixa un saber fer entre tots aquells —tant persones com entitats— que hi han participat activament. De l'organització d'uns Jocs, altres organitzadors d'esdeveniments en poden extreure bones pràctiques, en particular futures edicions dels Jocs Olímpics, i finalment, però no menys important, els Jocs es converteixen en un element de la història i en un objecte d'investigació acadèmica.

Els comitès organitzadors, del conjunt d'actors que participen en l'organització i l'execució d'uns Jocs, són un dels principals productors de documentació olímpica a causa de la prolífica quantitat d'informació que generen durant les diferents fases de l'esdeveniment. A més, pel fet de convertir-se en objecte d'investigació universitària, els Jocs generen una àmplia varietat de documents acadèmics. Fruit de tot plegat, trobem una gran diversitat de documents pel que fa a tipologia, format i tema que tracten sobre una edició dels Jocs Olímpics.

Al llarg de la història olímpica hi ha pocs exemples de bones pràctiques en la gestió i la preservació dels documents esmentats, i encara menys si es tracta d'iniciatives d'accés coordinat i global a documentació generada sobre uns Jocs. Trobem arxius ubicats en biblioteques universitàries, centres d'investigació, arxius nacionals i municipals, i museus o fundacions que tendeixen a treballar aïlladament pel que fa a la col·lecció olímpica. Des dels Jocs de Sydney 2000, i coincidint amb la posada en marxa dels programes de gestió del coneixement del Comitè Internacional Olímpic (CIO), s'observen millores en la gestió de la informació principalment pel que fa a l'organització i el seguiment dels Jocs.

Amb aquest capítol volem contribuir a la reflexió sobre la importància de la gestió estratègica de la informació i el coneixement sobre els Jocs Olímpics com a esdeveniment esportiu que se celebra en una ciutat però que té un abast global i multidimensional, centrant-nos en els Jocs Olímpics de Barcelona'92. En primer lloc, s'analitzen els Jocs Olímpics des d'una perspectiva documental i es descriu la tipologia de documents que genera l'esdeveniment. En segon lloc, es contextualitza l'esdeveniment en el marc de les iniciatives de gestió del coneixement i la preservació de la memòria olímpica que promou el CIO. Finalment, es descriu el fons documental generat sobre els Jocs Olímpics de Barcelona'92 i com s'ha gestionat al llarg d'aquests divuit anys.

2. Gestió de la informació als Jocs Olímpics

Els Jocs Olímpics es consideren el gran esdeveniment esportiu per excel·lència, i com a tal, a l'hora de planificar-ne l'estratègia d'informació i la documentació s'han de tenir molt presents la temporalitat, la complexitat organitzativa i la necessitat d'atenció al públic. Aquesta estratègia d'informació ve condicionada per les característiques de l'actor principal de l'organització dels Jocs, el comitè organitzador: es tracta d'una entitat temporal creada únicament amb l'objectiu d'organitzar l'esdeveniment i amb una complexitat organitzativa en evolució constant (Cerezuela 2003).

Així mateix, l'organització d'uns Jocs passa per diferents fases —candidatura, planificació o organització, execució i tancament—, i l'estratègia definida per a l'esdeveniment ha de preveure les necessitats d'informació de l'organització i dels agents externs a l'esdeveniment (patrocinadors, mitjans de comunicació, públic en general), i dissenyar els sistemes d'informació tenint en compte les necessitats específiques per a cada fase. Per a un esdeveniment que dura 15 dies, el procés comença aproximadament 11 anys abans que se celebri, amb la preparació i la presentació de la candidatura al CIO. Durant els 6 anys previs als Jocs, des del moment de la nominació fins al dia de la cerimònia d'inauguració, es duen a terme les fases de planificació i organització. Els 15 dies de celebració dels Jocs corresponen a la implementació de l'esdeveniment, i més endavant hi ha la fase de tancament, liquidació i anàlisi dels impactes dels Jocs.

Durant les diferents fases de l'esdeveniment, el nombre de treballadors varia, i experimenta un augment exponencial a la fase prèvia immediata a la celebració i durant la celebració pròpiament dita. D'una manera semblant, la quantitat d'informació generada pot arribar a uns nivells molt alts en un període de temps molt breu. Per exemple, al juny del 1999, un any abans de la celebració dels Jocs de Sydney 2000, es va introduir en el sistema d'informació un nombre aproximat de 2.000 documents, mentre que al juny del 2000 aquesta xifra s'acostava als 5.000 (Rizakos 2001; Halbwirth 2001).

Els Jocs Olímpics generen un gran volum d'informació i documentació que es pot classificar en dues grans categories: informació i documentació derivada de la producció prolífica del comitè organitzador i d'altres institucions implicades en l'organització de l'esdeveniment, i bibliografia generada a través d'investigacions independents dutes a terme principalment amb caràcter comparatiu.

Aquesta informació i documentació consisteix en material d'arxiu com ara documentació administrativa, informes tècnics i d'impacte, revistes, material audiovisual, fotografies, mapes, així com material electrònic com ara còpies del lloc web de l'esdeveniment, sistemes de la Intranet, sistemes de gestió de resultats, sistemes d'informació al públic, sistemes d'informació als mitjans de comunicació, etc.

Des del punt de vista del destinatari i la restricció de l'ús de la informació i la documentació, trobem informació adreçada exclusivament al personal de l'entitat organitzadora, informació adreçada a col·laboradors o institucions involucrades en l'organització de l'esdeveniment i informació adreçada al públic en general.

Temàticament, la informació pot incloure els aspectes següents: la candidatura, l'organització o el model de gestió, l'impacte econòmic i el finançament, canvis urbanístics, d'infraestructures i d'instal·lacions necessaris per dur a terme l'esdeveniment, el marc polític relacionat amb l'organització, la participació dels mitjans de comunicació, la tecnologia utilitzada, el simbolisme i els actes o els aspectes culturals, la imatge i el disseny, atletes i resultats esportius, la participació social, etc.

3. Memòria olímpica i transferència de coneixement

La importància de la informació i la documentació generada al voltant d'uns Jocs Olímpics es pot analitzar des de dues perspectives diferents: com una part de la gestió corporativa de l'esdeveniment i el seu ús a l'hora de crear sistemes d'informació i atenció al públic, i des de la perspectiva de l'ús posterior a la celebració de l'esdeveniment. Aquest text se centrarà en la segona d'aquestes perspectives.

La informació i la documentació esmentades constitueixen el principal component intel·lectual del llegat de l'esdeveniment esportiu per a la comunitat en general basant-nos en tres arguments. En primer lloc, capitalitza el coneixement ja existent a les organitzacions, és a dir, el *know-how* o saber fer de les persones involucrades en l'organització de l'esdeveniment. Aquest saber fer es pot trobar a l'arxiu de l'esdeveniment o a través d'altres eines pròpies de la gestió del coneixement. En segon lloc, els Jocs Olímpics es converteixen en fets històrics, entren a formar part de la història local de la ciutat seu. La informació i la documentació generades per l'esdeveniment esdevenen un material molt valuós per als investigadors. I en tercer lloc, aquesta informació i documentació té un valor molt important amb vista a l'organització de les pròximes edicions dels Jocs Olímpics i altres esdeveniments esportius de característiques semblants, ja que evita que els comitès organitzadors de pròximes edicions hagin de partir de zero.

Malgrat la rellevància que pot tenir una gestió correcta d'aquesta informació i documentació durant les diferents fases de l'esdeveniment i la seva conservació una vegada acabat, històricament els comitès organitzadors han atribuït poca importància a la gestió de la informació i dels arxius. Com a exemple, un any abans que se celebressin els Jocs Olímpics d'Atlanta '96 únicament hi havia un arxivistà que treballava al comitè organitzador, i amb recursos limitats (Cid 1995). Un altre exemple és el fet de no saber on és la documentació generada per 22 edicions dels Jocs Olímpics.

A l'última dècada, el CIO ha promogut dos tipus d'accions que tenen com a objectiu assegurar una gestió correcta de la informació i el coneixement d'aquesta informació per part dels comitès organitzadors. El primer grup d'accions inclou iniciatives per assegurar una gestió correcta de la informació i la documentació generades a les diferents fases de l'esdeveniment, i el segon tipus de programes se centra en la captura i la transferència de coneixement sobre l'organització dels Jocs.

El primer grup inclou una sèrie de pautes i eines per dur a terme la gestió documental que poden aplicar els comitès organitzadors, i l'obligació de preservar un arxiu documental una vegada acabats els Jocs.

Tal com descriu Bianchi (2003), els comitès organitzadors reben unes pautes de gestió documental. A més d'aquestes mesures destinades a la gestió durant les fases de preparació i celebració de l'esdeveniment, des dels Jocs Olímpics de Pequín 2008 el contracte de la ciutat seu inclou la clàusula 25, que estableix que "el COJO ha d'assegurar que, tant durant el període anterior com posterior als Jocs, els arxius relacionats amb els Jocs es mantenen i es gestionen d'una forma segura, i el CIO ha de tenir accés lliure a aquests serveis".

Complementant aquesta clàusula, l'apèndix L del contracte estableix que els comitès organitzadors han de lliurar al CIO un mínim de documents perquè es puguin incorporar al seu fons documental a través del Museu Olímpic de Lausana i del seu Centre d'Estudis Olímpics, "indiscutibles centres de coneixement olímpic" (Bianchi 2003, 357) que tenen com a missió preservar la memòria del Moviment Olímpic. Aquesta col·lecció ha d'incloure tres exemplars de tots els objectes relacionats amb els Jocs, sis còpies de totes les publicacions i una còpia en format electrònic, una pel·lícula oficial i les fotografies de totes les competicions, que s'han de registrar a nom del CIO.

Pel que fa a la gestió del coneixement sobre l'organització d'uns Jocs Olímpics, amb els Jocs de Sydney 2000 el CIO va iniciar el programa Transferència de Coneixement Olímpic (TOK, de *Transfer of Olympic Knowledge*). Aquest programa va néixer arran de la Recomanació 16 de la Comissió 2000 després d'identificar limitacions en l'accés a la informació i de recursos per fer el seguiment i el control de la preparació dels Jocs. L'objectiu d'aquest programa és "proporcionar assistència a futurs comitès organitzadors i oferir-los la informació general i exemples de pràctiques necessaris que els permetin desenvolupar i implementar la millor solució possible al seu entorn" (Felli 2003, 125).

El programa TOK no es refereix únicament a la informació i la documentació, i, per tant, a l'arxiu resultant de l'esdeveniment. Tracta del coneixement generat durant l'organització i la celebració de l'esdeveniment, i de quina manera aquest coneixement s'ha d'organitzar i gestionar a través d'instruments informàtics per tal que en puguin fer ús més endavant l'organització o altres comitès organitzadors. El programa TOK inclou diferents fonts per obtenir aquest coneixement: documentació, experiència personal i oferta de serveis.

La documentació TOK consisteix principalment en guies i manuals revisats periòdicament que recullen de quina manera els diferents comitès organitzadors han aplicat els requisits establerts pel CIO a les diverses àrees funcionals. Aquestes guies es complementen amb informació i documentació més detallada sobre algunes de les àrees, com ara la base de dades d'imatges sobre operacions Visual TOK. Una vegada acabats els Jocs, el comitè organitzador té l'obligació de presentar al CIO una memòria oficial que des de les últimes edicions dels Jocs té una estructura preestablerta basada en quatre àrees clau relacionades amb la candidatura, l'organització, la celebració de l'esdeveniment i el seu impacte. Aquestes pautes responen a la reclamació per part dels estudiosos d'informació suficient per poder fer estudis comparatius (Felli 2003). La informació recollida i elaborada pel programa és gestionada pel CIO a través d'una xarxa accessible a ciutats candidates i comitès organitzadors.

Els comitès organitzadors tenen a la seva disposició una xarxa internacional d'experts sobre les diferents àrees funcionals de l'organització dels Jocs a la qual poden recórrer en cas de necessitat, així com una sèrie de seminaris i tallers. Així mateix, també participen en el Programa d'Observadors que s'organitza durant els Jocs, que els permet obtenir informació de primera mà sobre la preparació i les operacions durant la celebració de l'esdeveniment. Participen també en aquest programa membres de comitès olímpics nacionals, federacions internacionals i experts que fan una funció de revisió de les guies TOK. Finalment, una de les peces clau del programa és el *debriefing* dels Jocs, una sessió de tres o quatre dies que s'organitza els mesos posteriors a la finalització de l'esdeveniment i durant la qual el comitè organitzador en fa l'avaluació i estableix recomanacions per als comitès organitzadors dels Jocs següents.

Per donar suport a la gestió del programa, al febrer del 2002 es va crear l'empresa Olympic Games Knowledge Services (OGKS), que, basant-se en la informació obtinguda a través del programa TOK, ofereix serveis a mida als comitès organitzadors i a altres organitzadors d'esdeveniments.

Aquestes mesures i programes s'apliquen des dels Jocs Olímpics de Sydney 2000 i, per tant, la gestió i l'accés a les fonts sobre edicions prèvies dels Jocs Olímpics continuen sent aspectes que requereixen anàlisi i reflexió, així com iniciatives documentals que promocionin la seva difusió.

4. Fonts de coneixement sobre Barcelona'92

En el cas dels Jocs Olímpics de Barcelona'92, trobem una de les edicions pioneres a l'hora de posar en relleu la importància de la gestió de la documentació generada durant l'etapa d'activitat del Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics, el COOB'92, i de la seva conservació una vegada acabat l'esdeveniment i dissolt el comitè, així com de la identificació i la difusió de fonts sobre la investigació de l'esdeveniment.

4.1. La documentació generada pel COOB'92

Tal com descriu Cid (1995), l'any 1988 es va crear, com una part de l'estructura del comitè, el Departament de Documentació. La unitat tenia assignat un doble objectiu: donar suport documental a les activitats del comitè; i reunir, organitzar i custodiar l'arxiu per facilitar l'elaboració de la memòria oficial i el seu ús posterior per part d'investigadors, altres ciutats organitzadores, etc.

Prèviament a la celebració dels Jocs, des del COOB'92 i Barcelona Holding Olímpic, SA (HOLSA) —*holding* d'empreses responsables de la planificació urbanística i les infraestructures dels Jocs— es van dur a terme negociacions amb l'Ajuntament de Barcelona pel que fa a la gestió i la conservació de la documentació textual, gràfica i fotogràfica generada directament per l'activitat del comitè, i es va establir que es dipositaria a l'Arxiu Municipal de Barcelona una vegada acabats els Jocs. L'Arxiu Municipal de Barcelona és una entitat pública que conserva, a més de la documentació generada per l'Administració de la ciutat, fons institucionals resultants de l'organització de grans esdeveniments a la ciutat, com ara l'Exposició Universal del 1888 i l'Exposició Internacional del 1929.

Una altra de les accions que es va dur a terme des del COOB'92 va ser la creació d'una institució vinculada al llegat dels Jocs. Així, al febrer del 1993 es va constituir la Fundació Barcelona Olímpica, una institució que tenia com a finalitats, entre altres, difondre la realitat dels Jocs Olímpics de Barcelona, i custodiar i gestionar la documentació generada pel COOB'92. Cal destacar que des del 2007 la Fundació Barcelona Olímpica gestiona el Museu Olímpic i de l'Esport de Barcelona, una institució cultural dedicada a la difusió del fenomen olímpic i esportiu que ofereix un marc ideal per al desenvolupament i la promoció de les activitats vinculades a la memòria olímpica.

Pel que fa a l'arxiu generat pel COOB'92 i HOLSA, ja l'any 1993 es va fer una primera transferència de documentació a l'Arxiu Municipal per al seu tractament i conservació, i a la Fundació Barcelona Olímpica es va mantenir l'arxiu audiovisual i una part de la documentació textual, la que es va considerar que es podria consultar més sovint. Finalment, al març del 2007 es va completar el procés de transferència i cessió definitiva del fons documental.

El fons consisteix en més de 7.100 caixes-dossiers de documentació. Inclou documentació administrativa i mapes del COOB'92 i HOLSA, així com més de 200.000 fotografies que cobreixen des de la fase de candidatura fins a la dissolució del comitè. La documentació textual es va dipositar a l'Arxiu Municipal administratiu, i el fons fotogràfic, a la secció Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.²² El fons disponible a l'arxiu és d'accés lliure —una vegada acabats els treballs de tractament documental— i qualsevol persona el pot consultar, segons la legislació vigent i la normativa municipal, sol·licitant-ho prèviament per escrit.

La Fundació Barcelona Olímpica continua sent dipositària d'un fons bibliogràfic d'aproximadament uns 1.000 documents editats pel comitè organitzador i altres institucions relacionades amb els Jocs de Barcelona'92. El fons està inventariat i es pot consultar sol·licitant-ho prèviament.

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), a través del Centre d'Estudis Olímpics, té també un fons documental d'aproximadament 1.500 obres editades pel comitè organitzador, incloent-hi informes tècnics, fullets i revistes, així com documentació administrativa. Aquest fons s'ha catalogat a través del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya i és d'accés lliure (<http://ccuc.cbuc.cat/>).

Pel que fa a la documentació audiovisual resultant de la mateixa organització i celebració dels Jocs, inclou material sobre l'organització i la retransmissió de les proves esportives celebrades durant els quinze dies de l'esdeveniment. Aquest fons està dipositat principalment a dues institucions: la Fundació Barcelona Olímpica i la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV).

L'organisme encarregat de la producció del senyal internacional dels Jocs Olímpics de Barcelona'92 va ser RTO'92 (Ràdio Televisió Olímpica), un organisme autònom al si del COOB'92. En el cas dels Jocs Paralímpics, va ser la primera edició d'aquests Jocs que va disposar de senyal propi, diferent del dels Jocs Olímpics, produït per la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV).

Aquest fons audiovisual inclou materials originals de la mateixa RTO'92, la CCRTV i altres *broadcasters*, així com cintes produïdes per tercers sobre els Jocs. La col·lecció sobre l'organització dels Jocs inclou més de 1.500 hores de vídeos institucionals, vídeos promocionals i documentals (per exemple, la transformació urbanística de la ciutat), programes i notícies de televisió i esports publicitaris dels patrocinadors, entre altres. La col·lecció sobre les proves esportives està formada per unes 5.000 hores de proves esportives dels Jocs Olímpics i 97 hores de continguts sobre els Jocs Paralímpics. Aquests continguts inclouen cerimònies d'obertura i de clausura, proves esportives i informatius i resums (18 hores).

El fons audiovisual dels Jocs Olímpics està dipositat a la Fundació Barcelona Olímpica, mentre que el fons sobre els Jocs Paralímpics està integrat i conservat a la videoteca de TV3.

22. En el moment de redactar aquest text, l'arxiu fotogràfic encara no s'havia transferit des de la Fundació Barcelona Olímpica a l'Arxiu, ja que prèviament era objecte d'un procés de digitalització i indexació.

4.2. Estudis de Barcelona'92 elaborats pel món acadèmic

No ens sorprèn que els Jocs Olímpics, com a fenomen esportiu global amb un impacte multidimensional a les ciutats seu, hagin despertat un interès creixent de les institucions acadèmiques, i que cada vegada hi hagi més centres dedicats a la investigació del fenomen i més investigadors universitaris o estudiosos que centren els seus treballs en l'anàlisi dels Jocs Olímpics, la qual cosa configura l'àmbit dels estudis olímpics internacionals.

El desenvolupament d'aquests estudis ha anat evolucionant a les edicions recents dels Jocs. Segons Moragas et al. (2005), els Jocs Olímpics de Seül'88 van donar un nou impuls a la participació de les universitats, sobretot en el camp dels estudis culturals i de comunicació, i amb Barcelona'92 es va consolidar aquest procés en establir-se nous objectes d'investigació, en particular en el camp dels impactes urbans dels Jocs, i en crear-se un centre d'investigació universitari dedicat a la investigació i la difusió d'aquests treballs, una experiència que s'ha repetit en edicions posteriors dels Jocs.

Els últims Jocs Olímpics —Pequín 2008 i Vancouver 2010— han significat un nou desenvolupament en el model d'implicació del món acadèmic en la generació de coneixement sobre l'esdeveniment. Des del 2003 el CIO duu a terme, a través dels comitès organitzadors, estudis sobre els impactes globals dels Jocs Olímpics. En el cas de Pequín 2008, aquest estudi es va coordinar des del Centre d'Estudis Olímpics Humanístics de la Universitat Renmin de la Xina, i en el cas de Vancouver 2010, des de la Universitat de la Colúmbia Britànica.

Segons Moragas et al. (2005), les investigacions que es duen a terme sobre una edició dels Jocs Olímpics es financen a través de convocatòries de R+D+I i per encàrrec del mateix comitè organitzador, del CIO i d'agències d'investigació del país amfitrió. Cal destacar també el paper que fan els investigadors amb una línia d'investigació consolidada sobre l'edició dels Jocs i que destaquen per les seves contribucions en estudis comparatius posteriors.

Pel que fa als temes tractats, a les edicions recents dels Jocs s'observa una tendència a la investigació relacionada amb la gestió esportiva i, en particular, amb la gestió i els impactes dels Jocs a escala local, nacional i global des d'una perspectiva multidisciplinària. Els temes principals que inclouen aquests estudis són: el procés de candidatura, la gestió de l'esdeveniment, la gestió i l'impacte econòmic, la gestió i l'impacte mediambiental, estratègies de màrqueting i patrocini, qüestions legals, la planificació i la cobertura mediàtica, aspectes mèdics, el programa cultural i educatiu, resultats esportius, la seguretat, la tecnologia, la planificació i l'impacte urbanístic, i les instal·lacions esportives.

Els resultats d'aquests estudis es difonen presentant ponències i comunicacions en congressos, publicant monografies específiques, contribuint en obres col·lectives amb capítols i publicant articles en revistes acadèmiques o de divulgació. Tenint en compte les limitacions d'accessibilitat als circuits de la comunicació científica, cal destacar el paper de les biblioteques i els centres de documentació especialitzats en la sistematització i la difusió d'aquests treballs, que constitueixen un capital de coneixement d'alt valor sobre l'esdeveniment.

En el cas de Barcelona'92, la documentació generada des del món acadèmic sobre els Jocs inclou des de tesis doctorals fins a entrevistes d'experts en mitjans de comunicació, passant per monografies d'anàlisi d'impactes, informes sobre estudis, capítols de llibres, presentacions en congressos internacionals i sessions formatives. Aquesta documentació l'ha recopilat, des que es va crear, el servei d'informació i documentació del Centre d'Estudis Olímpics de la UAB, que ofereix un servei de referència i un programa d'estades d'investigació a estudiosos internacionals que vulguin aprofundir en els Jocs. Des que es va crear, el Centre d'Estudis Olímpics de la UAB ha tingut un paper clau en la promoció i la difusió dels estudis sobre Barcelona'92, i ha actuat com a paraigua per als investigadors interessats a elaborar estudis sobre els Jocs.

4.3. La cobertura mediàtica dels Jocs

Finalment, cal destacar la documentació generada pels mitjans de comunicació sobre els Jocs Olímpics de Barcelona'92. Aquesta documentació inclou milers d'articles de diaris, notícies en informatius, programes especials, articles en revistes de divulgació i monogràfics publicats per mitjans de comunicació d'arreu del món.

Tot i que hi ha cicles amb diferents graus d'atenció mediàtica pels Jocs, temporalment el fons inclou des del moment en què la ciutat anuncia la intenció de presentar la candidatura als Jocs fins al present, ja que les diferents edicions dels Jocs continuen sent objecte d'atenció mediàtica, sobretot a fi d'oferir dades comparatives.

Aquesta documentació, que a les fases prèvies d'organització i durant la celebració de l'esdeveniment té un gran interès per al comitè organitzador, constitueix més endavant un recurs documental de gran valor per als estudiosos dels Jocs Olímpics.

En el cas de Barcelona'92, la Fundació Barcelona Olímpica i el Centre d'Estudis Olímpics tenen un fons total de més de 50 metres lineals de dossiers de premsa que comprenen des de la fase de candidatura fins que es va dissoldre el comitè organitzador.

5. Conclusió

Tal com assenyalen Moragas, Moreno i Kennett (2003), els esdeveniments requereixen elements tangibles i intangibles que contribueixin a crear-ne una memòria. La informació i la documentació generades sobre cada edició dels Jocs Olímpics, i que forma el que anomenem "les fonts de coneixement sobre els Jocs", constitueixen un d'aquests elements. Aquestes fonts —enteses com el conjunt de la documentació resultat de l'organització de l'esdeveniment i de la que generen els processos d'investigació i anàlisi— s'han de considerar un dels components principals del llegat dels Jocs per a la comunitat que els acull, un dels elements intangibles del llegat que "actuen com a força motora per al desenvolupament d'un llegat dels Jocs Olímpics a llarg termini" (Moragas, Kennett i Puig 2003, 492). En definitiva, preveure i planificar el llegat dels Jocs maximitza els beneficis que obtindran en el futur la ciutat seu, el CIO i la mateixa història del Moviment Olímpic.

Quant a les mesures adoptades pel CIO pel que fa a la gestió documental durant l'organització de l'esdeveniment, i la seva conservació posterior, van ser considerades per Bianchi "un primer pas per sensibilitzar sobre la importància d'implementar un sistema professional de gestió de documents i de la seva transferència a una institució que en tingui cura i hi faciliti l'accés a llarg termini" (Bianchi 2003, 357), i aquesta mateixa autora afirma que la gestió estratègica d'informació i coneixement té un paper clau en la preservació i l'accés a la memòria olímpica, el seu llegat històric.

Malgrat la importància d'aquestes mesures com a primer pas, continuen tenint un impacte limitat, ja que únicament esmenten la necessitat de preservar i garantir l'accés al mateix comitè, sense incloure-hi garanties d'accés a altres col·lectius com ara els historiadors o altres gestors externs al Moviment Olímpic, més enllà de l'accés que hi puguin tenir a través de la biblioteca i el museu, ni fan referència a la documentació generada sobre l'edició dels Jocs Olímpics en qüestió fora de l'àmbit del comitè organitzador.

Les ciutats triades pel Moviment Olímpic com a ciutats olímpiques han de ser sensibles al paper que tenen a l'hora de preservar i difondre una part del patrimoni del coneixement olímpic, del qual és testimoni el llegat documental. Al meu parer, constitueix una part de la memòria viva dels Jocs Olímpics i un element patrimonial del Moviment Olímpic i de la mateixa ciutat. Per això és necessari garantir-ne la preservació i l'accés per part de la societat.

Per aquest motiu l'any 2010 la Fundació Barcelona Olímpica i el Centre d'Estudis Olímpics de la UAB han iniciat un programa de col·laboració per potenciar la gestió i l'accés coordinat a les fonts sobre la Barcelona olímpica, i sobre els Jocs Olímpics de Barcelona'92 en particular.

Referències bibliogràfiques

- Bianchi, Cristina. 2003. "The Role of Archives and Documents in the Legacy of the Olympic Movement". A *The Legacy of the Olympic Games 1984-2000: International Symposium Lausanne, 14th, 15th and 16th November 2002*, eds. Miquel de Moragas, Chris Kennett i Nuria Puig, 160-167. Lausanne: International Olympic Committee. <http://doc.ero.ch/record/18259?ln=fr>.
- Cerezuela, Berta. 2003. *La Información y documentación deportiva y los grandes eventos deportivos*. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics (CEO-UAB). http://ceo.uab.cat/2010/docs/wp086_spa.pdf.
- Cid, Pilar. 1995. "El Movimiento Olímpico y la información documental: análisis de fuentes, tipologías y métodos de tratamiento". Tesis doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Ciències de la Comunicació.
- Felli, Gilbert. 2003. "Transfer of Knowledge: A Games Management Tool". A *Architecture and International Sporting Events: Future Planning and Development: the Second Joint Conference, Lausanne 8th and 9th June 2002*, 121-127. Lausanne: International Olympic Committee.
- Halbwirth, Sue. 2001. "Beyond 2000 Towards Knowledge: Information Management and the Sydney2000 Olympic Games". A *Sports Information in the Third Millennium: Proceedings of the 11th IASI World Congress, Lausanne, 25th, 26th and 27th April 2001*, 85-93. Lausanne: Olympic Museum and Olympic Centre.
- Moragas, Miquel de, et al. 2005. *Networking in Olympic Studies: Research Project: Final Report*. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics, CEO-UAB. [Informe de recerca no publicat, presentat al Departament de Gestió de la Informació del CIO.]
- Moragas, Miquel de, Ana Belén Moreno i Chris Kennett. 2003. "The Legacy of the Symbols: Communication and the Olympic Games". A *The Legacy of the Olympic Games 1984-2000: International Symposium Lausanne, 14th, 15th and 16th November 2002*, eds. Miquel de Moragas, Chris Kennett i Nuria Puig, 279-288. Lausanne: International Olympic Committee. <http://doc.ero.ch/record/18259?ln=fr>.
- Moragas, Miquel de, Chris Kennett i Nuria Puig. 2003. "Conclusions and Recommendations". A *The Legacy of the Olympic Games 1984-2000: International Symposium Lausanne, 14th, 15th and 16th November 2002*, eds. Miquel de Moragas, Chris Kennett i Nuria Puig, 489-492. Lausanne: International Olympic Committee. <http://doc.ero.ch/record/18259?ln=fr>.
- Rizakos, Angie. 2001. "The «Other» Records of the Games: Recordkeeping at the Sydney Organizing Committee for the Olympic Games". A *Sport and Archives: Workshop Organized by the Historical Archives Department of the Olympic Studies Center Preceding the 11th IASI World Congress, Lausanne, 24th April 2001*, 27-36. Lausanne: Olympic Museum.
- Shone, Anton, i Bryn Parry. 2001. *Successful Event Management: A Practical Handbook*. London: Continuum.